

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Etkileşimli Defter Kullanımı Değerlendirme Ölçütleri

Hüseyin Kara & Doğan YÜCEL
International Burch University, Bosna Hersek

Öz: Yabancılara Türkçe öğretimi değişik kurum ve kuruluşlarda farklı metodlar ve yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. Uygulanan değişik yöntem ve metodlar dersin akışı sırasında öğrenmeyi daha etkili ve heyecanlı hale getirirken; geleneksel yöntem kullanılan ders öğretimlerindeki düz anlatımın sıkıcılığında öğrenciler kurtarılmaya çalışılır. Etkileşimli defter kullanımı öğrenciyi merkeze alıp, bireysel öğrenmeyi ön planda tutarak öğrencilerin bilgileri ve hayallerinin birleşiminden ortaya renkli ve zengin ürünlerin çıkmasını sağlar. Bu ürünlerin öğretmenler tarafından bağımsız şekilde değerlendirilmesi için yeni değerlendirme ölçütlerinin ortaya konması gerekir. Çalışmada döküman analizi ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Mevcut değerlendirme ölçütlerinin etkileşimli defter kullanımında yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Değerlendirme için yeni kıstaslar belirlenmeye çalışılmış ve öğretmenlere bazı örnekler sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Değerlendirme Ölçütleri; Etkileşimli Defter; Öğretim Metodları; Proje Tabanlı Öğretim; Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi.*

Giriş

21. yüzyılın getirmiş olduğu yenilikler ve gelişmeler doğrultusunda Türkiye'nin coğrafi konumunun sağladığı avantajlar daha fazla değer kazanmıştır. Yaşanan siyasi ve milletlerarası ilişkiler Türkiye'nin resmi dili Türkçe'ye ilgi ve alakayı arttırmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi 1990'lı yıllardan sonra akademik düzeyde ele alınmaya başlanmıştır. Bu zamana kadar Türkçe öğretimi ile alakalı çalışmalar bireysel kalmıştır. 1980'lere kadar yabancılara Türkçe öğretimi alanında fazla çalışma karşımıza çıkmamaktadır (Göçer, 2013, s. 171). Bireysel çaba ve gayretlerin sonucunda ortaya çıkmış olan çalışmalar 1990'dan sonra kurumsal kimlikler altında kendine yer bulmaya başlamıştır. Bu alanda ilk kurumsal kimlik çalışmaları Türkçe Öğretim Merkezi Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur. Bundan sonra lisans ve lisansüstü eğitim kurumları bünyesinde kurumsal yapılandırmalar hızla çoğalmıştır.

Yurt içinde görülen bu gelişmelerin yansıması ülke dışındada farklı şekilde meydana gelmiştir. Yurt dışındaki Türkçe öğrenme arzu ve isteği Türk yapımı diziler, kurslar, filmler, TV şovları ve Türk okulları ile daha ulaşılabilir hâle gelmiştir. Türkçe öğretimi bu ve benzeri olgular ile devlet destekli kurumlarla yaygınlaştığı gibi özel teşebbüs ile kurulan kurumlarla da yaygınlık göstermiştir. Yurtdışındaki üniversiteler bünyesinde yer alan Doğu Dilleri kısımlarında açılan Türkoloji bölümleri, enstitüler, kürsüler; iş adamlarının desteklediği özel okullar, vakıflar, kültür merkezleri, özel kurslar gibi kurum ve kuruluşlarda Türkçe öğretimi yaygınlaşmıştır.

Yurtiçi ve yurtdışında resmi ve gayriresmi kurumlardaki Türkçe öğretim çalışmaları Avrupa Birliği Ortak Dil Kriterleri proğramı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda verilen belgeler uluslararası nitelik kazanmaktadır. Türkçe öğretiminde uygulanan teknik ve yöntemlerde bu deklarasyon esas alınmaktadır. Avrupa Birliği Ortak Dil Kriterleri metni dil öğretimini belirli kıstaslara bağlamıştır. Yabancı dil öğrenenler için konuşma,

okuma-anlama, yazma ve dilbilgisi olmak üzere dört ana başlıkta dilleri bölümlemiştir. Ayrıca yabancı dil öğrenenler için seviye ölçütleri ortaya koymuş olup kişilerin dilleri ne derece bildiğini buna göre değerlendirmeye tabi tutmuştur. Türkçe öğrenen yabancılar içinde devlet adına resmi olarak bu değerlendirmeyi üniversiteler bünyesinde yer alan Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) gerçekleştirmektedir.

Her kurumdaki öğreticiler kendi metod ve yöntemlerle Türkçe öğretimini gerçekleştirmektedir. Genel bir öğretim metodu olmadığı gibi öğretimde kullanılan meteryallerde de farklılıklar görülmektedir. Türkçe öğretiminde kullanılan meteryallerin çeşitlilik arz etmesi son dönemlere rastlamaktadır. Bunun sebebini de akademik olarak yapılan çalışmaların yoğunluğunun artması ve devlet destekli öğretim kurumların çoğalmasına bağlanabilir. TÖMER'in geliştirdiği öğretim meteryalleri çeşitli kurumlarda kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra özel teşebbüs ile ortaya çıkan çok daha gelişmiş ve çeşitli meteryaller bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu kaynaklar ilk zamanlar Türkçe Öğretimini bütüncül olarak ele alırken son zamanlarda geliştirilen meteryaller ise konuşma, yazma, okuma-anlama ve dilbilgisi gibi kısımlara yoğunlaşarak oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışmada yeni bir öğretim yöntemi olan etkileşimli defter kullanımında klasik sistemden farklı değerlendirme ölçütleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu ölçütlerin olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma alanyazın taramamızda tespit edilemeyen Yabancılar Türkçe Öğretiminde Etkileşimli Defter Kullanımının pratikte de var

olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada, proje tabanlı öğretimin içinde yer alan etkileşimli defterle öğretim yolları incelenmiştir. Türkçe derslerinde öğrenciler sınıf ortamlarındaki faaliyetleri ve öğrenim süreçleri doğal ortamlarında gözlenmiş ve uygulama sırasında tespit edilen noktalar maddeler hâline getirilmiştir. Değerlendirme için yeni kıstaslar belirlenmeye çalışılmış, bazı örnekler öğretmenler için belirlenmeye çalışılmıştır. Birincil olarak elde edilen dökümanlar tasnif edilerek ortaya konmuştur. Birincil veriler öğrencilerin bir yıllık öğretim dönemleri boyunca defter kullanımındaki diğer öğrencilerle etkileşimleri, faaliyetleri, öğretmen, aile ve veli üçgenindeki öğrenme süreçlerine bağlı olarak hangi ölçütlerden nasıl bir puanlamaya tabi tutulacağı açıklanmıştır. Öğrenci çalışmaları bağımsız bir değerlendirme ölçütleri ile puanlamaya tabi tutulmuştur. Uygulama sırasındaki bazı örnekler ekte verilmiştir.

Dil Öğretiminde Metodlar Ve Yöntemler

Yöntem, bir yaklaşımın uygulamaya dökülmesidir ve yöntemi geliştiren kuramcılar etkinlik türleri, öğretmen ve öğrenci rolleri, kullanılacak malzeme ve izlenince oluşturma konularında bir model oluştururlar (Harmer, 2007, Richards ve Rodgers, 2001). Öğretmenlerin izlediği yöntem ve metodlar genellikle merkezde kendilerin var olduğu, öğrencilerin öğretmen tarafından yönlendirildiği, dersin akışını kontrol ettikleri öğretim stratejilerini kullanırlar. Bu yöntemlerde bilgiler öğretmenler aracılığıyla öğrencilere sunulur. Çeşitli yöntem ve metodlarla dersin işleniş tekdüzelikten kurtulur, ders anlatımları canlı tutulmaya çalışılır, geleneksel yöntemde izlenen düz anlatımın sıkıcılığından öğrenciler kurtarılmaya çalışılır. Öğrencilerin araştırmasına ve ham bilgileri işleyerek öğrenmeye dayalı, geleneksel sistemden farklı olarak bilgi öğrenmeye çalışan

öğrenciler için öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanmaları gerekir.

Dilin nasıl öğretileceği geliştirilen farklı yöntemlerle çeşitlendirilmiştir. Bunun başlıca nedeni öğrenciye sunulacak bilgilerin hızlı ve güvenilir olarak ulaştırılmasıdır. Öğretim tarihi ve süreci boyunca yöntemlerin çeşitlenmesinde kullanılmakta olan yöntemlerin eksikliğini veya yetersiz olarak görülen kısımları kapatmak amacıyla olmuştur. Ama hâlâ günümüzde mükemmeliyete ulaştığı söylenebilecek bir yöntem veya metod yoktur. Eğitim-öğretim sürecinde öğrenciye yönelik etkili bir şekilde yöntemleri kullanma ve belirleyebilmek için yöntemlere ait belli başlı özelliklerini, sınırlılıklarını, eksik ve etkili noktalarını bilmek gerekmektedir. İyi bir yöntemin günümüz dünyasında şahısların ihtiyaçlarının sürekli değişmesi ve yenilenmesi neticesinde gelişmeye, yenilenmeye ihtiyaç duyması yabancı dil öğretimindeki yöntemlerin nasıl olması gerektiği konusunun daima sorgulanmasını sağlar. Yabancı dil öğretiminde var olan yöntemlerin çeşitliliği, dil öğretiminde hangi yöntemlerin daha etkili olduğu sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bir kişi üzerinde faydalı olabilecek bir yöntem başka bir kişi üzerinde aynı ölçüde başarılı olmayabilir ya da tamamen başarısız kalabilir (Tarcan, 2004, s. 6). Günümüze kadar farklı yöntem ve metodlar üstünde durulmuştur. Avrupa Konseyi Modern Diller Bölümü'nce açıklanan ve öğrenciler tarafından sıkça kullanılan yabancı dil öğretim yöntemlerini şu şekilde sıralayabiliriz

Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method)

Direkt Yöntem/Dolaysız Yöntem (Direct Method)

Doğal Yöntem (Natural Method)

İşitsel-Dilsel Yöntem (Audio-Lingual Method)

Bilişsel Yöntem (Cognitive-Code Method)

İletişimsel Yöntem (Communicative Method)

Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)

Telkin Yöntemi (Suggestopedia)

Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi (Community Language Learning)

Sessizlik Yöntemi (The Silent Way)

Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response)

İşitsel-Görsel Yöntem (Audiovisual Method)

Görev Temelli Yöntem (Task-Based Method)

İçerik Merkezli Yöntem (Content-Based Method) (Memiş ve Erdem, 2013).

Araştırmada yer vermiş olduğumuz etkileşimli defter kişisel gelişim dosyalarının farklı bir uygulaması olup, bazı noktalarda ayrıştığı görülür. Kendisine yeni gelişim alanı bulmuş olup disiplinlerarası etkiyi kullanarak öğretmenlere kolay uygulanabilir etkinlikler oluşturmaktadır.

Görev Temelli Yöntem (Task-Based Method)

“Öğrencilerin bir düşünce sürecinde verilen bilgilerle bir sonuca varmaları ve öğretmenlerin de bu süreci kontrol etmeleri, düzenlemeleri için gereken etkinlikleri göstermesini ‘görev’ kabul eder” (Prabhu, 1987). Yabancı dil öğretiminde esas alınan dört temel dil becerisinin geliştirilmesini aynı oranda sağlamasını hedefleyen, günümüzde ortaya çıkmış modern bir yöntemdir. Bu yöntemde öğretimin sonucuna odaklanılmaz; eğitim-öğretim sürecinde izlenecek yol ve öğrencilerle kurulacak iletişim temel unsurdur. Günlük hayatta kullanılan güncel dilin hangi ölçüde öğrencilere kazandırılabilmesi hedeflenmiştir. Bu yöntem öğrenciyi merkeze koyarak etkileşimli öğrenmeyi aktif olarak kullanıp öğrencilere verilen

görevlerin gerçekleşmesini sağlayarak yabancı dil öğretimi gerçekleştirmiş olur.

İletişimsel dil öğretimi ile benzer özelliklere sahip olan bu yöntemde; dil öğretim metodu iletişimsel faaliyetlere dayanır ve bireyler arasındaki etkileşimin yüksek düzeyde gerçekleştiği bir öğrenme ortamında öğrencilerin tamamlamakla yükümlü oldukları çeşitli görevlerden oluşur (Selim, 2015). Görevler listelenmiş olarak öğrencilere tamamlamaları için gerçek hayatla ilişkilendirilerek eğitimsel doğrultuda oluşturulur. Jane Willis tarafından adı konulan ve her konunun işlenebildiği altı görev tipi vardır: Listeleme, düzenleme-sıralama, karşılaştırma, problem çözme, kişisel deneyim paylaşımı, proje ve üretim (Doğan, 2012, s. 391). Öğretmenler öğrencilere görevleri doğrultusunda kullanacakları kelimelerden, görev tanımlarına, nasıl yapacaklarına, ne kadar sürede bitireceklerine kadar açıklamalarda bulunur. Öğretmenler, öğretim süreci boyunca öğretimin merkezinde yer alırlar. Öğrenciler görevlerini tamamlarken öğretmenler daha çok yönlendirici ve gözlemci konumunda bulunurlar. Gerçekleştirdikleri etkinlik ve faaliyetlerle öğrencileri dil öğrenmeye odaklayarak öğrencilerin beceri kazanmalarını sağlarlar.

Proje Tabanlı Öğretim

Belirlenmiş konular hakkında derinlemesine bilgi edinmek için yapılan araştırmalarda uygulanan bir yöntem olan proje tabanlı öğrenme İngilizcede 'Project Based Learning' olarak adlandırılıp Türkçeye de direkt çeviri yöntemiyle kazandırılmıştır. Proje tabanlı öğrenme, öğrencilerin bir konu veya problemle ilgili okul içinde ya da okul dışında bireysel veya gruplar hâlinde araştırmalar yapmalarını sağlayan ve sonuçta çeşitli ürünlerin ortaya çıktığı kapsamlı bir

öğrenme yaklaşımıdır (Sünbül, 2007, s. 186). Bir başka tanıma göre de proje tabanlı öğrenme öğrencilerin bilgi, beceri, tutum, değer ve bilimsel kavramları öğrenmesi amacıyla, gerçek yaşamdaki bazı problemleri, olayları araştırdığı ve sonuçları sözlü sunum ya da yazılı rapor şeklinde çevresindekilerle paylaştığı aktif bir öğrenme yöntemi şeklinde de tanımlanır (Krajcik, Czerniak ve Berger, 1999, s. 8-9; Thomas, 2000). Her iki tanımda da bir öğretim stratejisi olduğu, öğrencilerin bireysel öğrenme becerileri tespit edilip öğretmenin rehberliğine ihtiyaç duyarlar. Ayrıca öğretim süreci boyunca karşılaşılan sorunları arkadaşları ve öğretmenlerin iş birliği ile çözmeye çalışan öğrenciler kendi becerilerini geliştirmeye yoğunlaşırlar. Öğrencilerin ortaya koydukları çalışmalar bireysel veya gruplar halinde, belirlenen bir konu üzerinde proje çalışmalarından oluşmaktadır. Proje tabanlı öğrenme ortamı; öğrencilerin kendi öğrenmelerini belirleyip yönlendirebildikleri, yaratıcılıklarını ve karşılaştıkları sorunları iş birliği içinde çözmeye becerilerini geliştirebildikleri, başarıları konusunda karar verici oldukları gerçek yaşamın sınıfa taşındığı, teknoloji destekli bir öğrenme ortamıdır (Erdem, 2002). Öğrenciler belirlenen konuda elde etmeyi planladıkları bilgiyi adım adım işleyip yapılandırarak gerçek hayatla ilişkilendirerek birebir öğrenmeyi sağladıkları bir yöntemdir. Proje tabanlı öğrenme yöntemi;

- Öğrenciye yöneliktir.
- Gerçek yaşamla ilişkilidir.
- Çeşitli kaynaklardan bilgi alınabilir.
- Araştırma temellidir.
- Bilgi ve becerilerle bir bütündür.
- Belli bir zaman sürecinde yapılır.
- Bir ürün elde etme ile sonuçlanır (Diffily, 2002).

Proje tabanlı öğrenmede bilgiye ulaşmak için çeşitli aşamalar mevcuttur. Akademik çalışmalarda çok farklı seviyelerde uygulamalar mevcuttur. Korkmaz ve Kaptan (2001) çalışmalarında bunları altı aşama olarak belirlemiştir. Öğretmen ve öğrencinin bilgi edinme sürecinde öğretmen ve öğrencinin rolleri ayrı ayrı açıklanmıştır. Bu altı basamak;

1. Konuyu ve alt konuları belirleme, grupları kendi içinde organize etme,
2. Grupların proje planlarını oluşturması,
3. Projeyi uygulamada grup üyeleri organize olur, verileri ve bilgiler analiz edilir,
4. Sunuyu planlama; üyeler sunularındaki temel noktaları belirtir,
5. Sunuyu yapma,
6. Değerlendirme.

Katz ve Chard yapmış oldukları çalışmada daha genel ele alarak bu aşamaları üç evreye indirgemişlerdir.

1. Evre (Başlangıç Evresi): Araştırılması planlanan konunun belirlenip seçilmesi, sorulması planlanan sorularla ilgili ön hazırlık yapma, birbirleri ile kendi tecrübe ve bilgilerini öğrencilerin kendi aralarında paylaşımları oluşturur. Öğretmen bu evrede rehber konumunda olup projeyi nasıl gerçekleştirmeleri gerektiğini belirterek yönlendirme yapar ve öğrencilerin projeye ilgi duymalarını sağlar.

2. Evre (Alan Çalışması): Öğrenciler, birinci evrede belirledikleri sorulara cevap bulmaya çalışırlar. Belirlenen proje ile ilgili araştırmalar ve geziler düzenlerler.

3. Evre (Projelerin Sonuçlanması): Son evre olan bu bölümde ise proje oluşturulurken ulaşılmış oldukları bilgiler ve bulgular sınıf arkadaşları ve öğretmenleri

ile paylaşılıp değerlendirilir. Hazırladıkları sonuç raporunu ile proje sunumu gerçekleştirilmiş olur.

Proje tabanlı öğrenmede her bir öğrenci birebir öğrenme sürecinin içerisinde yer alır. Dil öğrenimde elde edilecek bilgiler öğretim süreci boyunca süreklilik gösterir. Kendi tabii ortamında gelişen dil öğrenimi öğrencilere kolay öğrenme ortamı ve zaman tasarrufu sağlamaktadır. Doğal ortamdaki bu döngü öğrencinin dil öğretiminde yaşanan olumsuzlukların en az seviyede görülmesini sağlar. Kendi yaşlılarıyla doğal bir ortamda kazanılan bilgilerin daha kalıcı olduğu olduğu varsayılabilir (2000, s. 105-134).

Öğrenciler kendilerine özgü çalışmalar oluşturarak bilgileri kendileri yapılandırır ve gerçek bilgiye proje sonunda ulaşırlar. Bu yöntem tek başına kullanılabildiği gibi diğer disiplinler ile de bağlantı kurarak öğrenci merkezli öğrenmede de küçük gruplar halinde bilgiye ulaşılması hedeflenir. Öğrenci gerçek problemlerin çözümüne yönelik ders senaryoları içerisinde ağırlıklı olarak düşünme, problem çözme, yaratıcılık, bilgiye erişim, işleme, yeniden harmanlama, sorgulama, uzlaşma gibi aktiviteler yapar ve hem bireysel hem de ekip çalışması için zaman ayırır (Demirel, 2005).

Proje tabanlı öğrenme yönteminde öğretmen ve öğrencilerin birbirlerinden bağımsız farklı görev tanımları olur. Öğretmenler rehber rolünde proje takip ve kontrolünü yapar. Öğrenciler projelerini hazırlarken gerekli destek rehber öğretmenlerce verilir. Çevreyi yani sınıfı onlar için hazır hâlde tutar. Öğrencilerin istek ve önerilerine cevap vererek dinleme ve öğrenmeleri hakkında kararlar verirken, onları yönlendirmek için aksetme, düşünme ve düşündürme stratejileri kullanılabilir (Diffily ve

Sassman, 2002, s. 29). Öğrencilerin birbirlerinden bağımsız, hayatla iç içe, orjinal ve ilginç projeler geliştirmelerinde rehber öğretmenler yardımcı olur. Öğretmen, proje boyunca takip edilecek işleri öğrencilerin ciddiye almalarını, kaliteli işler ortaya koymalarını ve birbirlerine yardımcı olmalarını sağlar. Öğrencilerin izledikleri ve gerçekleştirmeye çalıştıkları proje boyunca öğretmenlerin öğrencilerden beklentisi yüksektir. Sınırları tam olarak belirlenmiş davranışlar çerçevesinde öğrencilerin konular belirlenmesi ve proje boyunca sorumluluk almaları beklenir.

Eğitim ve öğretim metodları farklı noktalarda geliştirilmiş, değişik materyallerle zenginleştirilmiştir. Öğrenme süreci boyunca her öğrencinin kabiliyet ve öğrenme yetenekleri farklılık göstermesine rağmen hepsi aynı seviyede değerlendirmeye tabi tutulur. Halbuki her öğrenci değişik kabiliyet, deneyim, zekâ, çevre ve aile yapısına sahiptir. Bu sebeple de öğrencileri birbiri ile yarıştırmadan ve kıyaslamadan bireysel potansiyelleri ve özellikleri ile değerlendirme yapmak gerekir.

Etkileşimli Defter

Etkileşimli defter; öğrencilerin öğrenim hayatlarında geçmişten edinmiş oldukları bilgileri yeni edindikleri bilgilerle ilişkilendirerek çevre ile gerçekçi bağlantılar kurmasını; duygu ve düşüncelerini bu bağlamda gözden geçirmesini ve hayatı boyunca etkili bir öğrenme aracı edinmesini sağlamaktadır. Etkileşimli defterin amaçları arasında bağımsız ve benzersiz fikirler üretmek bunları özgürce ifade eden bireyler yetiştirmek vardır.

Etkileşimli defter; öğrencilerin öğretmen rehberliğinde sınıfta tuttıkları notlardan, verilen

ödevlere, kelime ve cümle çalışmaları ile konulara değişik varyanttaki materyalleri bünyesinde bulundurur.

Etkileşimli defter kullanımı öğrencilerin eğitim süreçleri boyunca üretmiş oldukları mazeretlere değişik ve motive edici çözüm yolları geliştirmektedir. Etkileşimli defter farklı disiplinler ile işbirliği yaparak, öğrencilerin potansiyelini fark etmesine, geliştirmesine ve hayatı boyunca kullanabileceği üretme ve öğretme faaliyetlerini içerir. Öğrenci yetenek ve kabiliyetleri adedince farklı nitelikte etkileşimli defter bulunabilir. Belirli bir süre boyunca kullanılacak materyal belirlenmiş ve hazırlanmış olan projelerle de kısıtlı kalmamaktadır. Her öğrencinin bilgiyi farklı şekilde kullanması ve işlemesinden dolayı hayatı boyunca sürekli gelişmeye yönelik etkileşimli defter bulunmaktadır.

Etkileşimli defter öğrencinin öğrenim gördüğü her ders için kullanılabilir. Yabancılar Türkçe öğretimi için kullandığımız etkileşimli defter sınıflardaki karışık öğrencilerin çoklu zekâ yaklaşım kuramı yöntemlerini kullanarak her bir öğrenciye ulaşmayı hedeflemektedir. Etkileşimli defter sayesinde görsellik ve sürekli güncelleştirmeye yönelik çalışmaları ve projeleri ile öğrenci motivasyonu üst noktada korunmuş olur.

Öğrencilerin fikirlerinin gelişmesinde ve sonuca odaklanmayan yapısı ile etkileşimli defter; sürekli aktif yapısı ile öğrencilerin üretkenliğini arttırmaya yardımcı olur. Hedeflenen müfredattaki konuların daha iyi anlaşılmasını sağlayarak bilgiyi sağlam temellere oturarak öğrencinin bakış açılarının çeşitlenmesini sağlar.

Her öğrenciye özgü bir ders kitabı, sınıf ile birlikte oluşturulan ve sürekli güncellenen bir dergi, dinamik bir portfolyo dosyası sunan etkileşimli defter, öğrencinin düşünme ve hayal gücünü gelişimine katkı sağlar.

Etkileşimli Defter Kullanım Sebepleri

Gelişen dünyada insan beyni faaliyetleri ile ilgili çok değişik araştırmalar yapılmıştır. İnsan beyninin iki kısımdan oluştuğu, bunlarında sağ ve sol lob olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bunlardan öğrenme üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular çok dikkat çekicidir. Beyni oluşturan her iki bölümün farklı öğrenme modülleri oluşturduğu ve bu doğrultuda bilgiyi elde edip sakladıkları görülmektedir. Son yıllardaki çalışmalarda iki farklı düşünme tarzını iki farklı beyin lobumuzun kontrol ettiği tespit edilmiştir.

Her insandaki öğrenme tarzı ve süreci değişiklik gösterir. Öğrenme süreçlerinde beynin bir tarafının etkisi daha fazla olmaktadır. Kalabalık sınıf ortamlarda gerçekleştirilen eğitim-öğretim öğretmenlerin eğitimde ağırlıklı olduğu klasik sistemde beynimizin sağ veya sol tarafına hitap etmektedir.

Öğrencinin öğretimde merkeze yerleştirildiği, kalabalık sınıf ortamlarında dahi kişiselleştirilmiş öğretim imkânı sunabilen, farklı yetenekteki öğrencilere hitap edebilen etkileşimli defter kullanmaktır. Etkileşimli defter oluşturma ve kullanma sağ ve sol taraf olacak şekilde iki ana kısma ayrılması gerekir. İnsan beyninin sağ ve sol bölümlerinin farklı algılama ve öğrenme durumlarından dolayı böyle bir ayrıma gidilmektedir.

Genellikle etkileşimli defter kullananların tercih ettiği gibi defterin sağ tarafı bilgi akışının kaydedildiği, defterin sol tarafı ise öğrencinin bu bilgi akışının ne kadarının kavranıldığına yansıtıldığı alandır. Etkileşimli defterde öğrencinin işleyeceği sol tarafta konu ile alakalı çalışmalar; renkli ve okunaklı şekilde olmalıdır.

Öğrencinin kişisel gelişimi, öğretim süreci boyunca yeni çalışmalar sayesinde gelişir. Ortaya çıkan ürünlerde öğrencinin bakış açısının yansımaları görülür. Ayrıca bu ürünler eski ve yeni bilgilerin sentezlenmiş halleridir. Etkileşimli defterin sol kısmı öğrencilerin deneyimlerini, hayallerini eğitim süreci boyunca gerçekleştirdiği alanlardır. Öğrencilerin motivasyonları, rehber öğretmen tarafından sağlanan rahatlık sayesinde görsel ürünlerin zenginleşmesini ve özgünlüğünü sağlamaktadır.

Tablo 1

Etkileşimli defter oluşturma şekli örneği

Sol Taraf	Sağ Taraf
Öğrenci Katkısı	Öğretmen Katkısı
Şekiller	Tarih
Resimler	Konu başlığı
Grafikler	Ders numarası
Öğrenci notları	Anahtar kelimeler
Kısa özet ve sonuçları	Ders içeriği
Şarkılar	Ders notları
Şiirler	Aktivitelere
Ödevler	Sorular
Özgür ifadeler vb. bulunabilir	Kavram haritaları vb. bulunabilir

Etkileşimli defter kullanımı ders esnasında veya ders dışı zamanlarda öğrencinin eğlenceli olarak her zaman kullanabileceği yardımcı kaynaklardan biridir. Müfredatta belirlenen konunun öğrenilmesini anlamlı ve kalıcı kılan aktiviteler geliştirilmesini sağlar. Okulda öğretmen rehberliğinde anlatılan konunun detaylı notlarının yer aldığı, sınıf içi çalışmaları ve konu tarama testleri ile çalışma kağıtlarının beraber bulunduğu geniş bir başvuru menbaıdır. Konuların doğru olarak anlaşılabilmesi ve kalıcılığının sağlanabilmesi için günlük düzenli olarak vakit ayırarak hatıra gelen düşünceler ürünler hâline dönüştürülmelidir. Bu fikir öğrencinin kendi hayal dünyasında şekillenip sınır tanımadan özgün ürünler olarak defterin sol kısmında kendine yer bulabilir.

Etkileşimli Defter Değerlendirme Özellikleri

Gelişime ve Değişime Açıktır: Öğrencilerin gelişimi ve öğrenmeleri öğrenme süreci boyunca açıktır ve bundan dolayı öğrenci defterleri sabit olarak kalmaz. Güncellenen bilgiler kullanılarak öğrencinin bilgi ve hayal dünyası ile birleşip öğrenilen bilgilerden ürünler ortaya çıkar. Bu öğrenme kısa süreli değildir ama öğrencinin gelişimini belirli aralıklarla yansıtmaktadır.

İki Taraflıdır: Öğrenim yılı boyunca ortaya çıkan ürünler hem öğretmen hem de öğrenci için bilgi vermektedir. Öğrenme süreci boyunca konuya yaklaşımı ve bilgilerin kodlanmasını sağladığı için öğrenciye kolay hatırlama olanağı sağlar. Öğrenci bilgileri kendi bireysel yeteneğine göre yapılandırır. Öğretmende bütün bu süreç boyunca öğrencisinin gelişimini, hangi bilgiyi ne şekilde elde ettiğini ve öğrencisinin hangi zekâ türüyle daha hızlı bilgileri kavradığını keşfeder.

Orjinaldir: Öğrencinin kendi üretimi ve bilgilerinin ürünleri olan etkileşimli defter, bir yıl boyunca öğrencinin çalışmalarının bütünü oluşturur. Klasik sistemde başarıyı ölçmek için yapılan sınav ve testler öğrencinin ortaya koyduğu gelişimi göz önüne almadan sonuca odaklanıp aldığı puana göre sıralama yapar. Etkileşimli defterde ise öğrenci ürünleri somut olarak adım adım öğretmenin karşısında şekillenir. Öğrenme süreci boyunca da öğrencinin gelişimini özgün bir şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Bireyseldir: Öğrencinin tamamen bireysel ürünlerini yansıtır. Öğretmen konunun sunumunu yaptıktan sonra etkileşimli defterin sol kısmı bütünüyle öğrencinin kendi çalışmalarından oluşur. Hayal dünyası ve kendi yeteneklerinin ürünleri bu kısımda yer alır. Bireysel tarzının hatta yetiştirdiği çevre ve hayal ürünlerinin kendi tarzını oluşturduğu yerdir.

Etkileşimlidir: Öğrenciler sınıftaki sunumları konu sonu sergilerinde öğretmeni ve sınıf arkadaşları ile defterdeki çalışmalarını paylaşır. Bireysel çalışmaları başka arkadaşları içinde örnek teşkil eder. Hatta öğretmen zümre çalışmalarındaki faaliyetler ile bu çalışmaları diğer öğretmenler ile paylaşarak başka okullar içinde örnek projeler oluşmasını sağlar. Öğrenci, arkadaşlarının çalışmaları ile kendi çalışmalarını karşılaştırma imkânı bulur.

Değerlendirme Ölçütleri

Eğitim-öğretim alanındaki ölçme ve değerlendirme yaklaşımları ve bunlar için ortaya atılan teoriler davranışçı yaklaşımın tesiri ile meydana gelmiştir. 1990 yıllardan sonra gelişen ve değişen dünyamız ile değerlendirme ölçütleride çeşitlenmiştir. Bunlardan biri de öğrenci gelişim dosyaları (portfolyolar) ile etkileşimli defter değerlendirilmeleridir.

Değerlendirme ölçütlerini kolaylaştırmak ve bağımsız hale getirmek için puanlama yönergelerinin (rubric) hazırlanması gerekir. Puanlama yönergesi, belli bir konuda, değişik düzeyde performansa ait karakteristik özellikleri (ölçüt) tanımlayan ve performansa ilişkin karar vermede kullanılan puanlama rehberidir (Goldsby, 2001).

Etkileşimli defter farklı kaynaklardan gelen bilgilerin öğrencilerin tecrübe süzgecinden geçerek bireysel yetenekleri doğrultusunda ortaya koydukları ürünlerdir. Portfolyoların içerdiği öğrenci performansını kanıtlayan her türlü bilgi ve belgeler bütünleştirildikten sonra portfolyonun değerlendirilmesine ilişkin ölçüt veya ölçüt takımları geliştirilir (Moya ve O'Malley, 1994). Buradan yola çıkarak etkileşimli defterde de aynı yöntemin izlendiği varsayılabilir. Öğretmen ve öğrenci işbirliği ile belirlenen konularda performans değişikliklerine göre öğretmenlerce hazırlanan değerlendirme ölçütleri şu konuları kapsamaktadır;

- Belirlenen konudaki içeriğin tam olarak öğrenip öğrenilmediği,
- Dosya hazırlarken öğrencinin göstermiş olduğu beceri,
- Tecrübeler neticesinde ortaya çıkan ürünlerdeki kalite.

Böylece hazırlanan yönergelerle belirli standarta kavuşturulan performanslar herkes için eşit hale getirilmiş olunur. Bir yıllık eğitim-öğretim yılı boyunca öğrenci takip edilerek bağımsız bir değerlendirmeye tabi tutulmuş olacaktır.

Etkileşimli defter çalışmalarının değerlendirilmesi çeşitli kriterle yapılabilmektedir. Öğretmenden öğretmene değerlendirme ölçütleri farklılık

gösterebilmektedir. Bazı uygulama ve okullarda etkileşimli defter için genel notun %25'ine karşılık gelecek şekilde puanlama sistemi bulunmaktadır. Bazı uygulamalarda da ders öğretmenin kanaat notunu veya proje notu olarak etkileşimli defterden gelen puanlamayı kullandığı görülür. Ortaya çıkan farklılıkların temelinde kesin ölçütlerde öğrenci puanlaması yapılamamasıdır. Ayrıca klasik sistemde olduğu gibi merkezi bir sınav uygulamasının olmamasıdır. Bu da öğrenci performansının değerlendirilmesinde klasik sistemden farklı yollar izlenilmesini gerekli kılmaktadır.

Öğretmenlerin günlük ders saatleri okullarda ortalama 5-6 ders saatini bulduğu gözlenmiştir. Okulların mevcut öğrenci ve sınıf ortalamaları göz önüne alındığında öğrenci sayıları özel ve devlet okulları olarak ciddi farklılık arz eder. Özel okulların sınıf mevcutları 25-30 öğrenci arasında değişirken bu sayı devlet okullarında 50-60'a kadar çıktığı görülür. Aynı okulda derse giren bir öğretmenin ortalama öğrenci sayısı 150-200 arasında değişiklik gösterebilmektedir. Her bir öğrencinin takip ettiği etkileşimli defterin kontrolü ve değerlendirmesinde öğretmen için ciddi bir iş gücünün oluşmasına neden olur. Öğretmenlerin ortaya çıkan bu iş yüklerinin altından kalkması zor olacağı için değerlendirme ve puanlama için kullanımı kolay bir format oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca öğretmen tarafından hazırlanan kontrol çizelgeleri sınıfları bir bütün olarak ele almayacaktır. Her sınıf için öğretmen tarafından belirlenen kontrol günleri iş yükünü azalttığı gibi daha verimli şekilde sistemin işlemesine katkı sağlar. Her hafta yapılan sınıf değerlendirmeleri, puanlamayının sistemli hale getirmektedir.

Öğretmenlerin kendi zümrelerinde oluşturdukları değerlendirme formatları, öğrenciye ve veliye doğru şekilde açıklanması öğrenme sürecinin daha başarılı olmasını sağlayacaktır. Eğitim döneminin başlangıcında bilgilendirilmelerin iyi yapılmadığı durumlarda ilerleyen eğitim döneminde veli ve öğrencinin tepkisel davranışları ile öğretmenlerin karşı karşıya kalması kaçınılmazdır. Etkileşimli defter için hazırlanan değerlendirme formatı kriterleri yazılı halde velilere ulaştırılması gereklidir. Bir yıllık öğrenme süreci boyunca öğrenci ve veli hangi kriterlerden nasıl bir puanlama yapılacağını görmüş olur. Böylece yapılacak çalışmaların kontrollerinin hangi formatta yapılacağı kesin ve bağımsız kriterlere göre açıklanmış olunur.

Tablo 2

Etkileşimli defter değerlendirme ve puanlama kriterleri örneği

Değerlendirme ve Puanlama Kriterleri		
1-	Ders konularının sentezi	20%
2-	Görsellik	20%
3-	Öğrenmeyi teşvik etmesi	20%
4-	Sayfa düzeni	15%
5-	Yazıların değerlendirilmesi	10%
6-	Tarih ve başlıkların olması	5%
1.	Özgün olması	10%

Üst kısımda hazırlık ve 7. sınıflar için hazırlanmış bir değerlendirme formatı bulunmaktadır. Bu formatın aynısı kullanılabilmesi gibi kriterleri farklı maddelerle de geliştirilebilir. Öğretmen ve öğrencinin birlikte yaptıkları görüşmelerde değerlendirme kriterlerinin oluşturulması önemlidir. Böylece

öğrenme kazanımlarından hangilerinde başarıya ulaşıldığı, hangisinde ise zayıf kaldığı tespit edilebilir. Sadece sonuca not verilmesi öğrencinin performansını ve ortaya koymuş olduğu ürünlerdeki öğrenme sürecinin görmezden gelinmesine neden olacağı için bağımsız bir değerlendirme olmaktan çıkar. Değerlendirme kriterleri belirlenmeden öğrencinin ortaya çıkarmış olduğu ürüne bakarak puanlamada bulunmak bizi bağımsızdan uzaklaştıracaktır.

Değerlendirmede Olumsuz Yönler

Öğrenciler ve toplum klasik sistemdeki puanlama sistemine daha alışıktır. Bu sistemdeki puanlar yıllar sonra da kıyaslama ve karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Etkileşimli defter değerlendirmelerin de sonuçlar rakamlardan ziyade kelimelerle ifade edilmektedir. Veliler, alışık oldukları puanlama sisteminden dolayı öğrencilerin performanslarının değerlendirildiği bu sistemi başarılı bulmayabilirler. Okulun hiç bir öğretim ve sorumluluk almadığı hissine kapılabilirler. Puanlamanın belirli kriterlere bağlanmadığı zamanlarda objektif bir değerlendirme yapılmadığını düşünürler. Puanlayıcılar ya da değerlendiriciler arasında anlamlı bir tutarlık, belirli düzeyde güvenilirliği sağlamak önemlidir (Novak, Herman ve Gearhart, 1996).

Etkileşimli defterden farklı olarak klasik testlerde öğrencilerin aynı durum ve şartlarda aynı performanslarını göstermeleri gerekir. Etkileşimli defterde ise öğrenci performanslarının deftere yansımaları, gelişimleri, durumları her öğrencinin kabiliyetine göre değişmektedir. Öğretmenin öğrenciye yaklaşımı da öğrencinin performansını etkilemektedir. Öğrencilere vermiş oldukları destek,

öğrenciye tanınan zaman, ailesinin kültürel yapısı ve ebeveynlerin öğrenciye desteği ortaya çıkan ürünleri doğrudan etkiler. Bütün bunların klasik test yöntemi ile ölçülmesi ve değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır.

Etkileşimli defter kullanımında puanlama sistemide öğretmenden öğretmene farklılık gösterebilmektedir. Bu da öğrenci puanlamalarını bir çıkmaza sokmaktadır. Bağımsız bir değerlendirme için çalışma gruplarının oluşturulup puanlama kriterlerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi yapılmalı, herkesin kabulleneceği ve kullanabileceği bağımsız ve objektif çalışmalar ortaya çıkar. Puanlamada yaşanan diğer olumsuz bir etken de öğretmenler arasındaki puanlamadaki tutarlılığı sağlamaktır. Bunun için de her öğretmenin bu sistem doğrultusunda eğitilmesi ve kendilerini yeni öğretim metodları ile geliştirmesi gerekir.

Etkileşimli defter değerlendirmede yaşanan diğer bir olumsuzlukta tek bir sınav ile puanlama yapılamamıştır. Puanlama için sınıftaki öğrencilerin her bir çalışmasının performans değerlendirilmesinin süreç içerisinde yapılması lazımdır. Bu da öğretmenler için klasik sistemdeki değerlendirmeden daha zor ve zaman isteyen bir süre olduğundan öğretmenlerin iş gücünü çok fazla artırmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Değerlendirme işlemi önemli bir süreç olduğundan eğitim ve öğretimde önemli bir yere sahiptir. Değerlendirme ve puanlama tek bir seferlik olmayıp bu işlem bir süreç olarak ele alınmalıdır. Bu noktada klasik değerlendirme ölçütlerinin etkileşimli defter kullanımında yetersiz olduğu görülmüştür.

Öğrenme süreci boyunca, öğrenci gelişimleri bireysel olarak takip edilmelidir. Okullarda yapılan klasik değerlendirme süreçleri, belirlenen müfredat içerisinde öğretmen tarafından ortaya konan kriterlerle yapılmakta ve öğrenciler sıralamaya tabi tutularak birbirleri ile kıyaslanmaktadır. Burada öğrenciden beklenen ve istenen, değerlendirme boyunca konuya yönelik olarak sorulmuş sorulara belirli yanıtların verilmesidir. Öğrencinin bireysel kabiliyetleri ve bilgi birikimi ile verileceği yorum, öneri ve bakış açısını yansıtan cevaplara bu değerlendirme ölçütü izin vermez. Yenilenen ve gelişen dünyada bireylerden beklenen; edindikleri bilgileri kullanarak yeni ürünler ve çıkarımlar yapmaları hedeflenmektedir. Bu da klasik eğitim yöntemlerinin değiştiği ve geliştiği gibi değerlendirme ölçütlerini ve süreçlerini değiştirmek ve geliştirmekle mümkün olur. Özgün bir değerlendirme yaklaşımı olan etkileşimli defter kullanımı öğrencilerin gelişim süreçlerini bir bütün olarak ele almakla gerçekleştirilebilir. Böylece ortaya çıkan değerlendirmede öğrencilerin bir bütün olarak her alandaki değişimlerini, gelişimlerini ve ilerlemelerini gözlemleyerek ve değerlendirerek, öğrenme ve öğretme süreçlerinin değiştirilmesi ve yenilenmesi gerekliliğinin kanıtını ortaya koyar. Etkileşimli defter öğrencinin eğitim-öğretim dönemi boyunca zaman zaman değerlendirilmesi olmayıp değerlendirmede süreklilik sağlayarak hem öğrenciyi hem de bütün bu süreçlerin gözlem ve değerlendirilmesine olanak sağlar.

Öğrenme süreci boyunca her öğrencinin kabiliyet ve öğrenme yetenekleri farklılık göstermesine rağmen hepsi aynı seviyede değerlendirmeye tabi tutulur. Halbuki her öğrenci değişik kabiliyet, deneyim, zeka, çevre ve aile yapısına sahiptir. Bu sebeble de öğrencileri birbiri ile yarıştırmadan ve

kıyaslamadan her bir öğrencinin bireysel potansiyelleri ve özellikleri ile değerlendirme yapmak gerekir. Böyle bir anlayış, değerlendirme ölçütlerinin öğretmenler tarafından kapalı bir şekilde belirlenmesi yerine öğrenciler ve diğer paydaşlarla birlikte (aile, toplum, öğretmen, meslektaş v.b) açık bir iletişim sonucu belirlenmesini sağlar (Kan, 2003).

Öğretmen, öğrenci gelişimini öğrenme süreci boyunca aileleri ile birlikte görüşmeler yapıp değerlendirmeleri de buna göre yapar. Süreçte ailenin ve çevrenin

öğrencinin öğrenmesi için üstlendiği rol önemlidir. Bu süreci öğretmen ile birlikte sürdürmek öğrencinin yetenek ve kabiliyetlerini erkenden keşfetmesi, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi ileriki yıllarda yapacağı meslek seçimi içinde önem arz etmektedir. Öğrencinin etkileşimli defter uygulaması ile eğitim döneminde ve ileriki yıllarında başarılı ve mutlu olacağı bir alana yönelmesi de mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın alanda yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği kanaatindeyiz.

Referanslar

- Demirel, D. (2005). *Klinik Çalışmalarda Meta Analizi Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Diffily, D. (2002). Project-based learning: meeting social studies standards and the needs of gifted learners. *Gifted Child Today*, 25 (3), 40-43.
- Doğan, C. (2012). *Sistematik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*. Ensar Neşriyat.
- Erdem, M. (2002). Proje tabanlı öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 172-179.
- Gürel, Z., Temizyürek, F. ve Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Öncü Kitap. Gönen, M. (2000), Resimli çocuk kitaplarının içerik, resimleme, fiziksel özellikleri ve türkiye’de son on yılda çocuk kitapları alanında yapılmış tezler, *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi.
- Göçer, a (2013) *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (1. Baskı), Grafiker Yayınları.
- Harmer, J. (2007). *The Practise of English Language Teaching*. (4th ed.), Longman Press, Harlow.
- Kan, A. (2003). Değerlendirmede yeni yaklaşımlar. *İleti Dergisi*, 84, 7-9.
- Krajcik, J. S., Czerniak, C. M., and Berger, C. (1999). *Teaching children science: a project-based approach*. (First Edition), McGraw-Hill.
- Memiş, M. R., ve Erdem, M. D. (2013). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler, *Journal of Turkish Studies*. 8(9), 297-318.
- Moya, S., S.ve O’ Malley, M. (1994). A portfolio assessment model for ESL. *The Journal of Issues of Language Minority Students*. 13(13), 13-36.
- Novack, J. R., Herman, J. L. ve Gearhart, M. (1996). *Issues in portfolio assessment: The score-ability of narrative collections*. (CSE Tech. Rep. No. 410). National Center for Research on Evaluation, Standarts, and Student Testing.
- Selim, İ. (2015). *Görev odaklı dil öğretimi ile Arapça dil bilgisi öğretimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

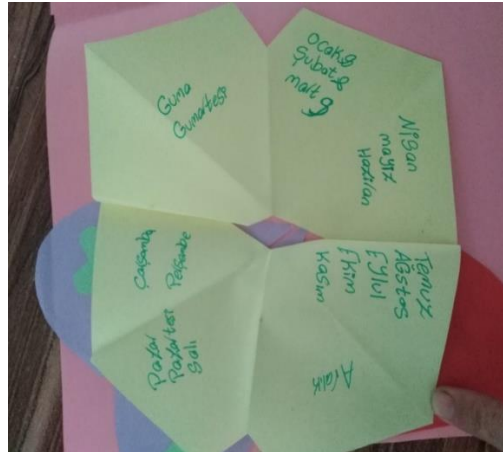
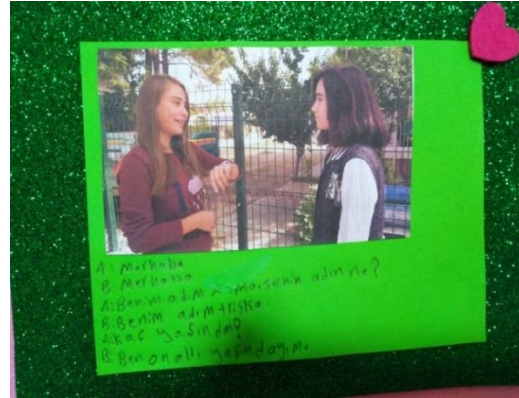
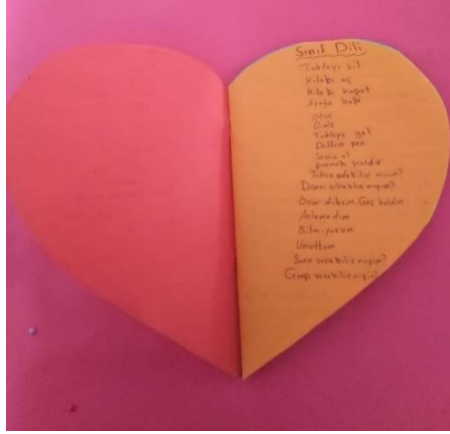
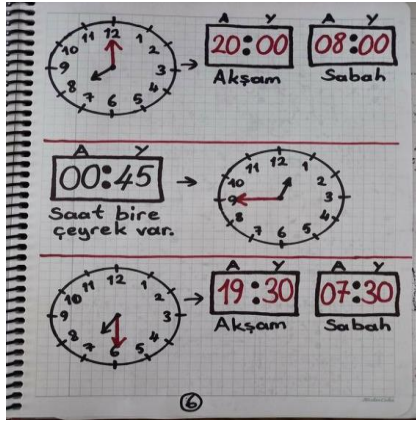
Sünbül, A. M. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Çizgi Kitabevi Yayınları.

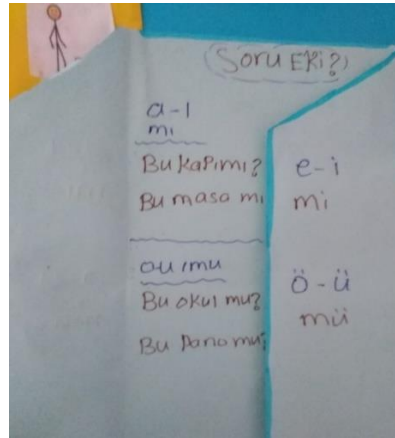
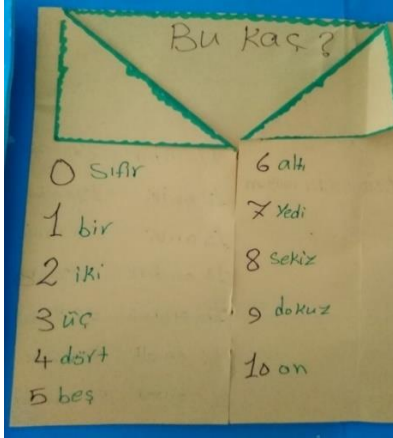
Tarcan, A. (2004). *Yabancı Dil Öğretim Teknikleri*. Nobel Yayıncılık

Ural, A., ve Kılıç, İ., (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Detay Yayıncılık.

Ek

Etkileşimli defter örnekleri

Sorumlu Yazar Bilgileri:

Yazar ismi: Hüseyin Kara

Bölüm: Doğu Filolojisi

Fakülte: Eğitim ve Beşeri Bilimler

Üniversite, ülke: International Burch University, Bosna Hersek

Email: huseyin.kara@stu.ibu.edu.ba

Lütfen alıntılaysınız: Kara, H., Yücel, D. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Etkileşimli Defter Kullanımı Değerlendirme Ölçütleri. *Journal of Research in Turkic Languages*, 3 (2), 1-14. DOI: <https://doi.org/10.34099/jrtl.411>

Alındı: Şubat 17, 2022 • Kabul: Nisan 28, 2022